

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

IQTISODIYOT FAKULTETI

Qo‘lyozma huquqida
UDK: 330.35:6T(575.1)

MURODOV BEKZOD XIDIRNAZAR O‘G‘LI

JAMOAT TRANSPORTI SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI
OSHIRISHNING INNOVATSIYON USULLARI

70310102 - Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha)

Magistr

akademik darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

Ilmiy rahbar:
DSc, dots. Yarashova V.

Toshkent – 2024

Magistrlik dissertatsiyasi “Yashil” iqtisodiyot kafedrasida dastlabki himoyadan oʻtgan.

18 -sonli bayonnoma “24” aprel 2024 y.

Ilmiy rahbar: Yarashova V.

Talaba: Murodov B.

Dissertatsiya ishi Iqtisodiyot fakultetida 2024 yil “14” 05
№ 1/04 raqami bilan roʻyxatga olingan.

“Himoyaga tavsiya etiladi”

“Yashil” iqtisodiyot kafedrasini
mudiri, prof. I.Xotamov
“07” 05 2024 yil

Himoya 2024 yil “17” 05 soat 14⁰⁰ da “Texnopark”
mas’uliyati cheklangan jamiyatda boʻlib oʻtadi.

ANNOTATSIYA

So`nggi yillarda mamlakatimizda transport va transport kommunikatsiyalari sohasini rivojlantirish, tashishlarning yuqori darajadagi xavfsizligini ta`minlash, transport sohasidagi boshqaruv tizimini takomillashtirish, soha uchun malakali mutaxassislarni tayyorlashga yo`naltirilgan keng ko`lamli chora-tadbirlar amalga oshirildi. Iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari va amalga oshirilayotgan islohotlar respublikaning geografik joylashuvini inobatga olgan holda transport xizmatlarining sifatli va ommabopligini ta`minlashga yo`naltirilgan yagona transport siyosatini shakllantirish va amalga oshirish, sohani boshqarishning zamonaviy texnologiyalari va intellektual tizimlarini joriy etishda alohida ahamiyatga ega ekanligini ko`rsatmoqda. Jahonda yuz berayotgan globallashtirish jarayonlarida transport infratuzilmasining ahamiyati tobora ortib borayotgan ushbu yo`nalishda innovatsiyalardan samarali foydalanish zarurat tug`diradi.

Yo`l xo`jaligi va transportda innovatsiyalarni amalga oshirish yangilarini yaratish va ulardan foydalanish, mavjud mehnat vositalarini (yangi texnologiya, mashinalar, asbob-uskunalar, tuzilmalar, mexanizmlar va boshqalar), mehnat ob`ektlarini (materiallar, materiallar va boshqalar) rekonstruksiya qilish yoki modernizatsiya qilish bilan bog`liq. yoqilg`i, energiya) va iste`mol (aholi ehtiyojlarini qondirish uchun mahsulotlar, texnologik jarayonlar, ishlab chiqarishni, mehnatni tashkil etish usullari o`zida mujassamlaydi). Dessertatsiya ishida transport oqimlarini samarali tahlil qilish va keyinchalik optimallashtirish uchun zarur bo`lgan zamonaviy usullar va vositalarni batafsil ko`rib chiqildi, shu bilan birgalikda shahar transport tizimlarining ekologik xavfsizligi va iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalardan kompleks foydalanishga chaqiriladi. Yuqori texnologiyalar davrida innovatsion faollikning pastligi sabablari va iqtisodiyotning transport segmentini innovatsion rivojlantirishda davlat yordami muhokama qilinadi. Dessertatsiya ishida innovatsion rivojlanishni davlat tomonidan qo`llab-quvvatlash kabi omillarga alohida urg`u berildi.

Kalit so`zlar: transport tizimlarini modellashtirish, megapolislar, urbanizatsiya, geografik axborot tizimlari, narsalar interneti, barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik, iqtisodiy samaradorlik, jamoat transporti, transportdagi innovatsiyalar.

MUNDARIJA

Annotatsiya.....	3
Mundarija.....	5
Keltirilgan jadvallar, rasmlar va qisqartmalar.....	6
I BOB. KIRISH	
1.1. Dissertatsiya mavzusining asoslanishi va uning dolzarbligi.....	8
1.2. Tadqiqot maqsadi va vazifalari	11
1.3. Tadqiqotning asosiy muammolari va savollari	11
1.4. Tadqiqot obyekti va predmeti	11
1.5. Tadqiqot natijalarining ilmiy va nazariy ahamiyati.....	12
1.6. Dissertatsiya tarkibining qisqacha tavsifi.....	12
II BOB. ADABIYOTLAR SHARHI	
2.1. Kirish.....	14
2.2. Jamoat transport tizimiga oid ilmiy-nazariy qarashlar sharhi	14
2.3. Mavzuga oid mahalliy me'yoriy-huquqiy hujjatlar.....	16
III BOB. TADQIQOT METODOLOGIYASI	
3.1. Tadqiqot dizayni	23
3.2. Ma'lumotlar manbaalari va ularni to'plash jarayoni.....	23
3.3. Tadqiqotda qo'llanilgan uslublar	23
3.4. Tadqiqotni o'tkazish uchun zarur sharoitlar.....	24
3.5. Tadqiqot jarayonida kutilayotgan muammolar va ularning yechimi....	24
3.6. Tadqiqotdan kutilayotgan ilmiy va amaliy ahamiyati	25
IV BOB TADQIQOT TAHLILI VA NATIJALARI	
4.1. Jamoat transport infrastrukturasi qisqartirishning iqtisodiy samaradorligini oshirishning nazariy asoslari.....	26
4.2. Jamoat transportida sifat va samaradorlikni aniqlash "Toshshahartransxizmat" AJ.....	32
4.3. Avtomobil transportida yo'lovchi tashish xizmatini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribasi.....	47
4.4. O'zbekistonda jamoat transportining rivojlanish istiqbollari.....	65
V BOB. XULOSA	
5.1. Tadqiqotning asosiy ilmiy-amaliy yangiligi.....	71
5.2. Tadqiqot natijasida keltirilgan asosiy tavsiya va takliflar.....	72
5.3. Kelajakdagi tadqiqotlar uchun tavsiyalar.....	74
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI.....	76

I BOB. KIRISH

1.1. Dissertatsiya mavzusining asoslanishi va uning dolzarbligi

So`nggi o`n yilliklarda murakkab shahar aglomeratsiyalarining paydo bo`lishi va aholining yirik shaharlarga migratsiyasining kuchayishi bilan shahar transport tizimlariga yuk ortdi, atrof-muhitning ifloslanishi muammolari va atrof-muhitga chiqindilarni kamaytirish zarurati tobora keskinlashdi. Transport tizimlarining iqtisodiy samaradorligiga talablar ortib bormoqda, xususan: transport xarajatlarini kamaytirish, sayohat vaqtini qisqartirish, resurslar va infratuzilmalardan foydalanishni optimallashtirish. Shunday qilib, shahar transporti faoliyatini optimallashtirishning dolzarbligi ijtimoiy, ekologik, texnologik va iqtisodiy omillarning kombinatsiyasi bilan belgilanadi, shahar transport tizimlarini modellashtirish va optimallashtirish sohasida doimiy tadqiqot va ishlanmalar zarurligini ta`kidlaydi.

Tadqiqotimizning maqsadi urbanizatsiya va aholining yirik shaharlarga migratsiyasining kuchayishi sharoitida transport tizimlarini modellashtirishning zamonaviy usullari va vositalarini tahlil qilish va muhokama qilishdan iborat. Dissertatsiyada shahar transport tizimlarini modellashtirish bilan bog`liq mavjud ilmiy ishlar va tadqiqotlar ushbu sohadagi mavjud tendentsiyalar, muammolar va istiqbolli yo`nalishlarni aniqlashga qaratilgan. Qiyosiy tahlil shahar transportini boshqarishning muayyan muammolari kontekstida turli modellashtirish usullari va vositalarini, ularning imkoniyatlari va cheklovlarini baholash va solishtirish uchun ishlatiladi.

Prezident Shavkat Mirziyoyev 2023-yil 28-sentabr kuni transport sohasida islohotlarni jadallashtirish masalasi bo`yicha yig`ilish o`tkazdi. Ushbu yig`ilishda bu soha – iqtisodiyotning qon tomiri. Transport va logistikani yangi bosqichga olib chiqmasak, iqtisodiyotning barqaror rivojini ta`minlay olmaymiz, – dedi Shavkat Mirziyoyev. Yig`ilish so`ngida mamlakatimiz Prezidentimiz avtomobil yo`llarining sifati va salohiyatiga alohida to`xtaldi. Ma`lumki, bu sohada loyihalashtirish, qurish hamda nazorat funksiyalari bitta tashkilotda jamlangan. Buning oqibatida ko`p